

Rapport

Duiding

uitkomsten

consultatie NiNO

Ten behoeve van het ontwerp van
een Natuurinclusief Nationaal Overleg

Duiding uitkomsten consultatie NiNO

Input voor deze duiding

In de online consultatiebijeenkomst van 12 december 2022, georganiseerd door het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving (OFL), stond het opzetten van een nationaal overleg voor het thema natuurinclusief centraal. De ambassadeur Natuurinclusief André van der Zande, die per 1 januari 2023 ook onafhankelijk voorzitter van het OFL is, zal dit overleg gaan voorzitten. In dit document duidt het OFL de resultaten van de consultatie en geeft daarmee richting aan de opzet van het overleg. Het OFL zal het secretariaat van dit overleg ook gaan verzorgen.

1.1. De voorzet vanuit de ambassadeur Natuurinclusief

Bij de start van de consultatie zijn de eerste ideeën over het Natuurinclusief Nationaal Overleg (NiNO) uiteen gezet door André van der Zande, die het overleg ook zal gaan voorzitten. Kort samengevat geeft hij het volgende aan. Het NiNO zal de nationale component vormen van de aanpak rondom de transitie naar een natuurinclusieve samenleving. Een overleg dat een aantal keren per jaar moet gaan plaatsvinden, en waar de dwarsverbanden, kansen en belemmeringen voor het natuurinclusief maken van Nederland besproken worden met een groep vaste deelnemers, eventueel aangevuld met gasten. Daarnaast is elkaar echt zien, beluisteren en inspireren van elkaar van belang. Onderwerpen waar aan gedacht wordt zijn financiering, wet- en regelgeving, en de doorvertaling van wat de domeinbenadering betekent voor provincies en gemeenten, zodat alles wat per sector of domein mogelijk is gebleken, dan ook landsdekkend zijn vertaling krijgt in gebiedsplannen en omgevingsplannen. Daarnaast zal het overleg kan ook dienen om de agenda 2.0 te bespreken, met de nog te maken investeringsagenda die daarbij hoort. De gesprekken kunnen dan gaan over wie welke investeringen kan doen. De deelnemers zouden een mix van publiek en privaat moeten zijn, en jongeren zouden een substantiële rol moeten spelen hierin. Het NiNO zal ten slotte moeten zorgen dat in de fase van opschaling/mainstreaming kan worden aangesloten bij de grote fondsen en de programma's die het kabinet heeft. Want natuur is succesvol bij een coalitie/alliantie met een ander groot nationaal belang.

1.2. De belangrijkste uitkomsten van de consultatie

Tijdens de consultatie zijn er veel inzichten van de deelnemers gedeeld. Omdat de ontwikkelingen rondom de Agenda Natuurinclusief, het netwerk rondom Natuurinclusief en de natuurinclusieve ontwikkelingen binnen de domeinen (bouw, energie, financiële sector, gezondheid, infrastructuur, landbouw, onderwijs & bewustwording, vrijetijdseconomie, en water) onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, is het logisch dat veel van deze inzichten over dat geheel gaan, en niet zozeer alleen over de toegevoegde waarde van zo'n NiNO. In dit document zal wel ingezoomd worden op juist die specifieke inzichten. In een latere online terugkoppeling aan de deelnemers van de consultatie zal breder gekeken worden, dus juist naar wat dat betekent voor de inspanningen op zowel de opzet van het NiNO als uitvoering van de Eerste Agenda Natuurinclusief, het ontwikkelen van de Agenda Natuurinclusief 2.0, de ontwikkeling van de domeinen en het voeden van de beweging.

De belangrijkste uitkomsten van de consultatie met betrekking tot het NiNO zijn de volgende:

1. Een NiNO heeft toegevoegde waarde, want het is nodig om de urgentie van de transitie naar een natuurinclusief Nederland overeind te houden tussen de andere belangrijke transities van nu;
2. Het NiNO moet een rol gaan spelen om de verbinding en samenhang te blijven maken tussen de domeinen en actoren die al stappen maken in natuurinclusief denken en doen.
3. Het NiNO kan het commitment van de betrokken partijen om te werken aan een natuurinclusief Nederland vergroten door daar (zelf)bindingsinstrumenten voor in te zetten, zoals een convenant of *pledge*.

Daarbij kunnen de inzichten geclusterd worden rondom 5 ideeën om dat te doen:

1. Verbindend en domeinoverstijgend vanaf de start: organiseer vanuit gedeelde belangen;
2. Zoek naar concretisering van punten in de agenda natuurinclusief: aan de slag;
3. Werk vanuit het grotere verhaal rondom natuurinclusief maken van Nederland: een ander en nieuw narratief;
4. Maak een lange termijn visie en koppel investeringsbudgetten;
5. Zet inspiratie en beweging centraal.

Ten slotte zijn er (ten minste) 4 spanningen of dilemma's die zichtbaar worden bij het naast elkaar leggen van die ideeën, die leiden tot de volgende bandbreedtes:

1. Een eigen gedeelde visie op natuurinclusief voor alle domeinen komen aan de ene kant, en aanhaken bij de bestaande nationale agenda's ¹aan de andere kant.
2. Vooraf zo concreet mogelijk maken wat wel en wat niet in je visie hoort en en wat de randvoorwaarden zijn aan de ene kant, en een brede en verbeeldende langetermijnvisie met verleidingsverhalen aan de andere kant.
3. Inspireren en verbinden, het leuk maken, voorop zetten aan de ene kant, en sturend en agenderend, het urgent maken, als kern aan de andere kant.
4. Sterk mandateren en institutionaliseren, met vastleggen van bevoegdheden aan de ene kant, en maximaal ruimte maken voor creativiteit, spontaniteit, met de focus op bruggen slaan aan de andere kant.

1.3. **Bouwsteen voor het vervolg**

In hoofdstuk 2 worden op basis van deze input 3 varianten uitgewerkt. Er is gekozen voor deze uitwerking om juist de verschillende mogelijkheden van het inrichten van een nationaal overleg zichtbaar te maken, en hiermee het maken van afwegingen voor een afgewogen ontwerp makkelijker te maken. De bouwsteen van de 3 varianten kan gebruikt worden om het gesprek aan te gaan over de voordelen en nadelen van de verschillende varianten, binnen de context en de begrenzingen die dat oplevert. Door het combineren van varianten kan, met de deelnemers samen, gezocht worden naar de juiste mix.

De context van het NiNO beperkt de keuzevrijheid hierin. Voor die context zijn daarom 3 zaken van bijzonder belang.

1. In de kabinetsreactie op de Eerste Agenda Natuurinclusief schetst de Minister van Natuur en Stikstof wat zij gaat doen met de Eerste Agenda Natuurinclusief en welke plannen ze heeft voor de invulling van de Agenda 2.0 (zie Box 1).
2. In het najaar van 2022 is het Programmabureau Agenda Natuurinclusief van start gegaan. Zij werken via 3 programmalijnen:
 - Het versterken van de beweging van natuurinclusief werken en denken.
 - Nationale resultaten boeken op de acties in de 8 domeinen in de Agenda 1.0, inclusief de doorsnijdende acties.
 - Een Agenda 2.0 opstellen, inclusief investeringsplanHet NiNO zal idealiter een toegevoegde waarde hebben op deze werkzaamheden.

¹ Met nationale agenda's gaan we uit van de nationale (beleids)programma's zoals gepresenteerd in de kamerbrief nationale regie in de ruimtelijke ordening van mei 2022.

BOX 1 | Uit de kabinetsreactie op de Agenda Natuurinclusief, juni 2022

Het kabinet schaarft zich achter de Agenda en rekt het tot haar verantwoordelijkheid om het [de Eerste Agenda Natuurinclusief] verder te brengen. [...] Met de Agenda worden geen nieuwe doelen of visies opgesteld. [...] Nieuw aan deze aanpak is het brede draagvlak en de uitgesproken wil van maatschappelijke partijen om samen deze weg in te slaan. [...] Het kabinet wil partner zijn in deze aanpak en via de Agenda Natuurinclusief concrete stappen zetten zodat in 2050 het werken met in plaats van tegen natuur normaal is. Daar kunt u ons aan houden. We maken concrete afspraken [...] Het komende jaar zullen concrete acties opgepakt worden. Ik zal een programmabureau opzetten dat de voortgang en samenhang van de acties bewaakt, de betrokkenheid van maatschappelijke spelers bevordert, op zoek gaat naar kansen en innovaties en de agenda voortdurend zal aanscherpen en aanvullen. De acties zullen lopend kabinetsbeleid versterken.

3. Zoals regelmatig genoemd in de consultatie lopen er al een groot aantal nationale (beleids)programma's die de natuurinclusieve opgave raken. Het dient aanbeveling goed in kaart te brengen welke programma's met name relevant zijn voor de gesprekken die in het NiNO zullen plaatsvinden. In bijlage 1 is een lijst van deze nationale (beleids)programma's opgenomen, zoals gepresenteerd in de kamerbrief nationale regie in de ruimtelijke ordening van mei 2022.

2. De drie varianten

Op basis van de eerste ideeën over een NiNO van voorzitter André van der Zande en het Programmabureau Natuurinclusief, en de reacties van de deelnemers aan de consultatie daarover op 12 december 2022, heeft het OFL 3 varianten samengesteld om een NiNO op te zetten. Het zijn varianten die een verschil in stijl en aanpak laten zien. Die vertalen zich dan ook in 3 verschillende formules. Eerst worden de drie varianten toegelicht. Vervolgens worden ze naast elkaar gezet. Het ligt niet voor de hand om één van de varianten te kiezen. Door in gesprek te gaan over de voor- en nadelen van deze varianten kan de gewenste mix gekozen worden voor de opzet van het NiNO.

2.1. **Variant 1: Versterken bestuurlijke inzet natuurinclusief**

Bij deze variant neemt het NiNO autoriteit op de inhoud. Het is sturend, kaderstellend en agenderend. Het doel is om natuurinclusief als randvoorwaarde voor alle investeringen in de leefomgeving door te voeren, en te komen met een concrete investeringsagenda met een langjarig budget (generatie=30 jaar). Hiervoor is het nodig om met de deelnemers in beeld te brengen wat de opbrengsten zijn van een groene leefomgeving, en daarmee de urgentie voor een lange termijn aanpak aan te tonen en te agenderen bij de politiek. Het NiNO legt hiertoe structureel concrete, zwaarwegende adviezen en aanbevelingen voor aan Minister en Tweede Kamer. Hiermee wil het NiNO prioriteiten helpen stellen en structuur aanbrengen, om zo de opgaven op de nationale politieke agenda te krijgen (om deze uiteindelijk naar beleid te vertalen). Hier horen (zelf)bindingsinstrumenten bij, zowel privaat (manifesten, pacts, keurmerken, beloning) als publiek (kwaliteitsbesluiten onder nationale wetten) als gemengd (convenant/pact). De deelnemers vormen een brede coalitie uit bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuurders van overheidspartijen. In deze formule leunt het NiNO sterk op de uitvoeringsagenda Agenda Natuurinclusief 1.0 en het opstellen van de toekomstige Agenda's Natuurinclusief.

In deze variant is het mogelijk toe te werken naar een Natuurcommissaris met een secretariaat, naar voorbeeld van de Deltacommissaris. De Natuurcommissaris staat voor het leefbaar houden van de fysieke leefomgeving van Nederland, zorgt hierbij voor een integrale aanpak, en brengt ongevraagd advies uit aan alle ministeries.

2.2. **Variant 2: Verbinden domeinen**

Bij deze variant ligt de nadruk op het verbinden van de domeinen, en op het zoeken naar verbinding met de nationale programma's. Het NiNO zorgt voor de nodige dwarsverbanden, de integratie van de signalen uit de verschillende domeinen, en helpt om dit terug te vertalen naar bestuurders binnen de overheid of andere partijen binnen de verschillende domeinen. Bijvoorbeeld door te zorgen dat de signalen en belemmeringen op systeem- en domeinniveau op de juiste beslistafels terecht komen. Het NiNO opereert hier als een samenwerkingsverband dat bruggen slaat, en dat niet een op zichzelf staand instituut wil zijn. In het NiNO werken de deelnemers gezamenlijk aan een concreet en slim actieplan om mee te liften op alle andere

ationale agenda's. Men bespreekt wat er stukt in het natuurinclusief maken van Nederland, op systeemniveau, of op domeinniveau, en wat kan helpen om dat op te lossen. Het gesprek gaat dus ook over gedeelde belangen, en is gericht op het oplossen van samenwerkingsknelpunten. Er heerst een sfeer van vragen aan elkaar stellen om beter te begrijpen wat er in een ander domein speelt, en zo gezamenlijk op te kunnen blijven trekken. Ook hier wordt gezocht naar manieren om commitment tussen de betrokken partijen te vergroten, bijvoorbeeld in de vorm van een intentieverklaring. Het is hiervoor nodig om een mandaat, of de legitimiteit, te hebben om de link te kunnen leggen met andere (nationale) programma's, en om daarover samenwerkingsafspraken te kunnen maken met en tussen de verschillende domeinen. In deze formule leunt het NiNO sterk op de domeinen die in het programmabureau vertegenwoordigd zijn.

AFBEELDING 1

2.3. Variant 3: Verspreiden goede voorbeelden

Bij deze variant gaat het NiNO niet over praten, maar over doen. Geen formele overleggen, maar inspiratie- en verbindingssessies. De voorzitter werkt als verbinder en treedt minder op de voorgrond. Het uitventen van de vele goede voorbeelden die er al bestaan staat centraal. Het NiNO vormt een community, waarin gedeeld, geïnspireerd en geleerd wordt van elkaar en elkaars werkwijze. Gezamenlijk wordt er een positieve visie opgesteld als een herkenbaar beeld met aantrekkingskracht, waar de deelnemers vanuit eigen motivatie aan werken. De initiatiefnemers die het al doen staan centraal, en de bijeenkomsten moeten vooral plezierig, motiverend en inspirerend zijn. Bij deze formule leunt het NiNO sterk op de beweging rondom de Agenda Natuurinclusief.

2.4. Vergelijking varianten

In tabel 1 zijn de drie varianten nogmaals naast elkaar gezet.

TABEL 1 | Vergelijking 3 varianten NiNO

	Variant 1	Variant 2	Variant 3
Mandaat overleg	Treedt sturend, kaderstellend en agenderend richting politiek en bestuur. Bijvoorbeeld op basis van stevig convenant.	Legitimiteit om afspraken te kunnen maken met en tussen verschillende domeinen, inclusief de link met andere (nationale) programma's. Bijvoorbeeld op basis van intentieverklaring.	Geen formeel mandaat
Rol voorzitter	Autoriteit op inhoud, sturend, stevig agenderend richting nationale politiek, legt structureel concrete, zwaarwegende adviezen en aanbevelingen voor aan minister en Tweede Kamer	Smeder van samenwerkingsverband tussen betrokken partijen, link tussen NiNO en relevante beslistafels bij overheden en andere relevante organisaties, spreekt zowel private partijen als overheden aan op eigen verantwoordelijkheid	Initiëren van de bijeenkomsten, verbinden, enthousiasmeren, niet te veel op de voorgrond
Deelnemers	Brede coalitie uit bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, bestuurders van overheden.	Coalitie vanuit de verschillende domeinen, de overheidspartijen en de samenwerkingspartners (jongeren, andere initiatieven).	Zeer brede groep, een community, met als kern de initiatiefnemers die al natuurinclusief denken en doen.
Inhoud overleg	Welke randvoorwaarden er gesteld moeten worden om tot een natuurinclusief NL te komen, welke investeringsagenda er moet komen en wie de investeringen moet doen, welke prioriteiten er gesteld moeten worden in deze transitie, en hoe de reeds in juni 2022 uitgebrachte Eerste Agenda Natuurinclusief en zijn opvolgers daarin kunnen helpen.	Hoe de verbinding tussen de domeinen optimaal kan worden en het integreren van de signalen uit de domeinen; Hoe de verbinding met relevante nationale agenda's en programma's gelegd kan worden; Terugvertalen van het gezamenlijke beeld vanuit NiNO naar bestuurders van overheden en andere partijen	Goede voorbeelden uitventen, inspireren en leren van elkaar.
Doel en/of gewenste output	Natuurinclusief doorvoeren als randvoorwaarde van alle investeringen in fysieke leefomgeving;	Bruggen slaan tussen domeinen en partijen; Knelpunten signaleren en adresseren bij de juiste actor; Gezamenlijk concreet	Gezamenlijke positief en aantrekkelijk lange termijn beeld maken, het

	Concrete investeringsagenda; Eventueel aanstelling Natuurcommissaris met mandaat	en slim actieplan om mee te liften op andere nationale agenda's, incl. financiering	steeds verder verspreiden van het gedachtengoed.
Soort impact	Toename aan investeringen in natuurinclusiviteit binnen gestelde randvoorwaarden	Betere en slimmere samenwerking tussen de betrokken partijen; meer bundeling in financiering	Stijgende intrinsieke motivatie op natuurinclusief; meer bekendheid goede voorbeelden
Frequentie	3 keer per jaar een formele vergadering van een beperkte groep betrokkenen op bestuurlijk niveau	2 à 3 keer per jaar een vergadering van een beperkte groep betrokkenen, 1 à 2 keer per jaar een breder overleg/forum met een bredere groep betrokkenen	Grote bijeenkomst 2 keer per jaar

2.5. Vervolg

Zoals gezegd verdient het de aanbeveling om deze 3 varianten, of combinaties daarvan, te bespreken met de beoogde deelnemers aan het overleg. Op deze manier kan er een afgewogen en gedragen opzet gekozen worden die zoveel mogelijk tegemoet komt aan de behoeften van de deelnemers.

Op 14 februari vindt er een online terugkoppelmoment voor de deelnemers aan de consultatie plaats, waarin wordt teruggegeven wat er met hun inbreng is gebeurd:

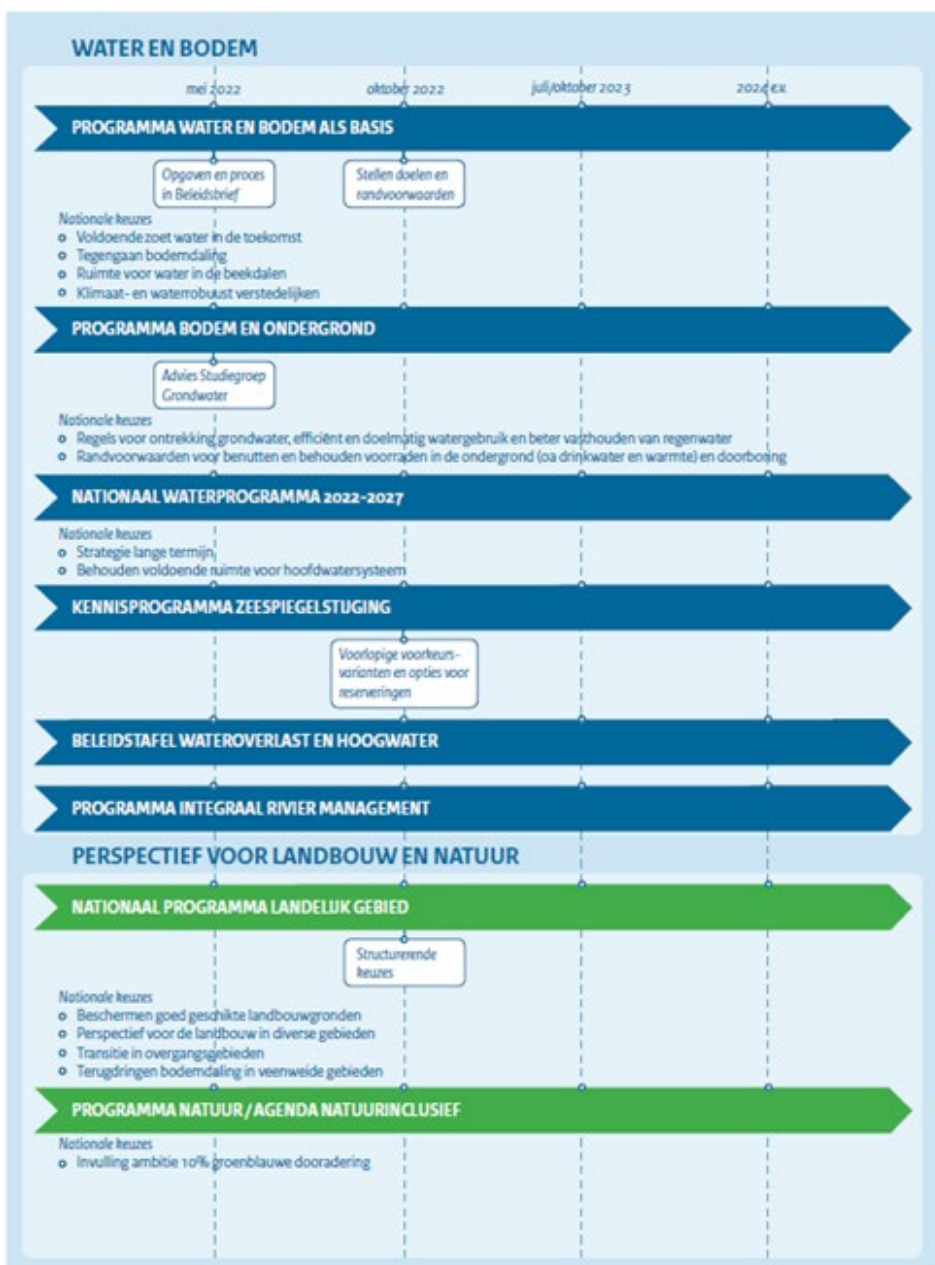
1. Wat daarvan landt in het NiNO.
2. Wat daarvan opgepakt wordt door het Programmabureau.

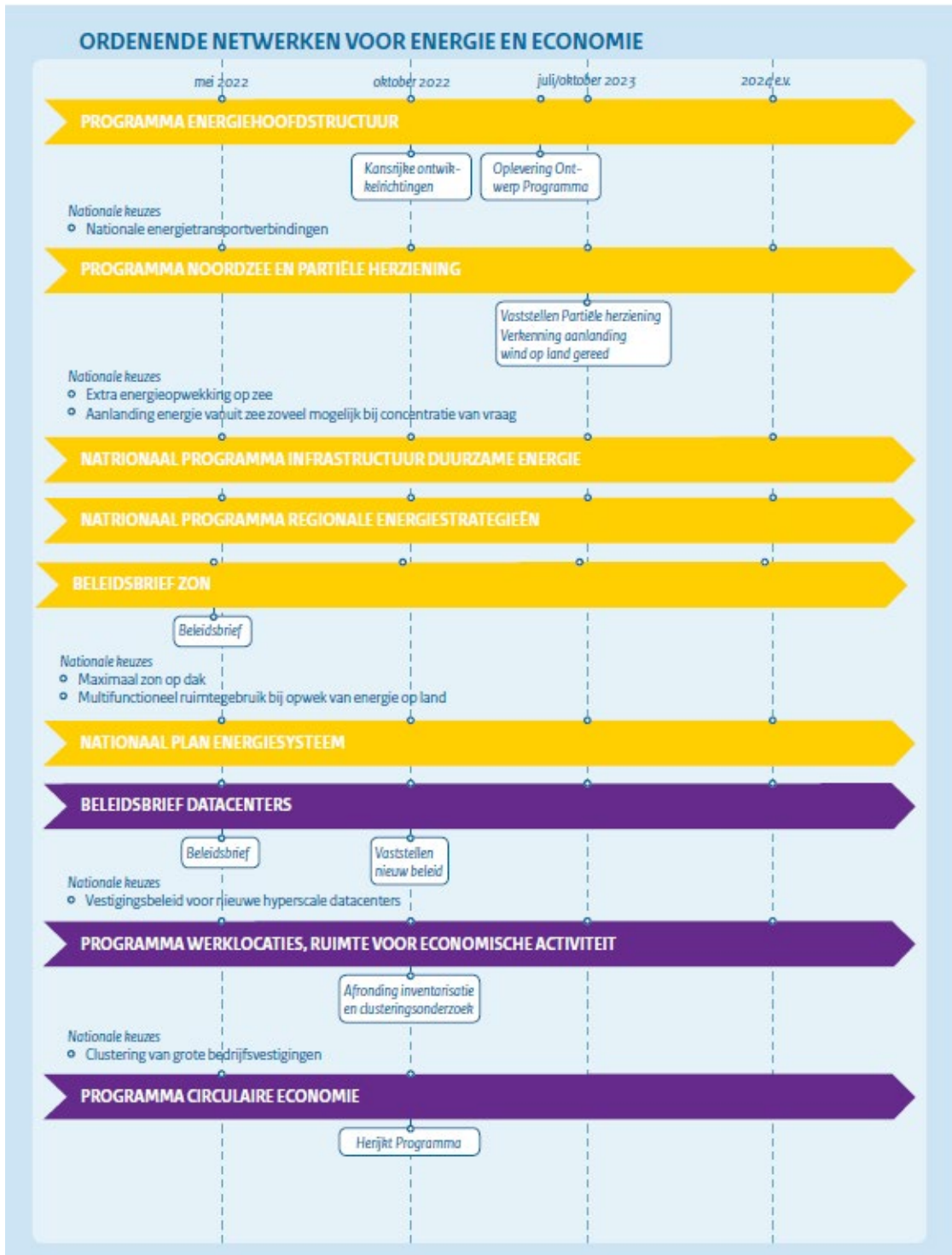
Het eerste NiNO zal dan in de eerste helft van maart 2022 gepland worden, het tweede rond 1 juni, ruim vóór de zomervakantie. Rond 1 oktober is dan een mooi moment voor het derde overleg. Eén en ander is natuurlijk wel afhankelijk van de gekozen variant of eventuele combinaties daarvan.

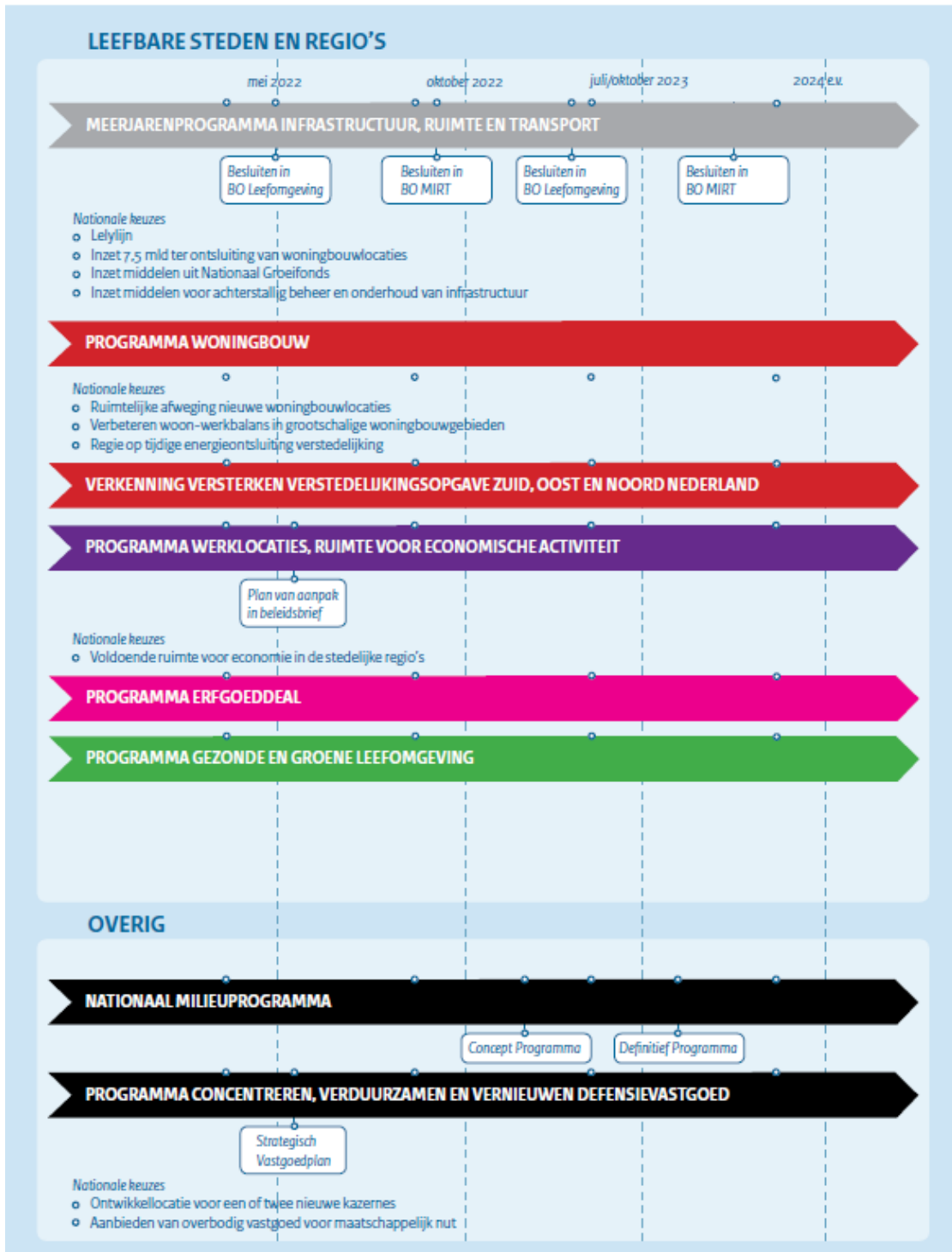

Bijlage 1 Nationale (beleids)programma's

Onderstaande figuur geeft een overzicht van de (beleids)programma's die zijn benoemd in de Kamerbrief Ruimtelijke Ordening. Voor deze (beleids)programma's staan verschillende ministeries en samenwerkingspartners aan de lat. Ieder (beleids)programma kent dan ook een eigen proces. De ruimtelijke keuzes, doelen en randvoorwaarden vanuit alle programma's komen samen in het provinciale startpakket, welke in november 2022 aan de provincies is gestuurd.

Dit is een uitgave van:

Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving
Rijnstraat 8 | 2515 XP Den Haag
Postbus 20901 | 2500 ex Den Haag

E-mail: info@overlegorgaanfysiekeleefomgeving.nl

Kijk voor meer informatie op:
www.overlegorgaanfysiekeleefomgeving.nl

Uitgave januari 2023

